

Необхідно індивідуально підбирати психологічні інтервенції, які сфокусовані на роботі з травмою. Застосовувати психотерапевтичні методи, які допоможуть пропрацювати тілесні реакції на гучні звуки та інші прояви тілесної пам'яті.

Близькому оточенню необхідно бути на зв'язку, показувати свою небайдужість, адже учасники травматичної події можуть відчувати себе покинутими один на один зі своїми проблемами. Вислуховування та підтримка дуже важливі для людини, яка переживає важкі емоційні та тілесні реакції.

Отже, люди, які перебували поблизу місця де стався вибух і не отримали тілесні травми – також потребують психологічної допомоги та уваги. Необхідно впроваджувати доступний та комплексний підхід для допомоги населенню, яке відчуло на собі вплив такої травмівної події як вибух.

Список використаних джерел:

1. Статистика повітряних тривог по Україні. URL : <https://air-alarms.in.ua/>.
2. Олександр Гершанов М.Ед, терапевт КПТ «Методичний посібник для фахівців, що працюють із травмою».
3. Бессел ван дер Колк Тіло веде лік. Як лишити психотравми в минулому; пер. З англ. А. Цвіри. Харків : Віват, 2023. с. 101-102.

Юрій БЕРЕСТЕНЬ

аспірант кафедри

філософії та педагогіки

НТУ «Дніпровська політехніка»

ВІЙНА ЯК ГЕНЕРУЮЧИЙ ЧИННИК ЗРОСТАННЯ АГРЕСІЇ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

24 лютого 2022 року розпочалась загарбницька війна росії проти суверенної України, відбулась масштабна військова агресія рф на територію нашої держави, що мала на меті окупацію країни, встановлення маріонеткового проросійського квазіуряду, подальшу анексію українських земель й остаточну ліквідацію української державності, повний демонтаж її засадничих політичних інституцій, організацію масового терору проти мирного населення на окупованих територіях, створення умов для посилення асиміляційних процесів, нищення української політичної та національної ідентичності.

Військовий конфлікт, що рф розпочала в 2014 році, увійшов у нову фазу активного збройного протистояння, яка характеризується масовим використанням всіх видів конвенційного озброєння, динамічним веденням інтенсивних бойових дій на суходолі, повітрі та морі, що відбувається на значній за протяжністю лінії фронту.

Перехід війни у гарячу фазу кардинально змінив не лише внутрішньо-політичну ситуацію в країні, але істотним чином відбився на морально-психологічному стані українського суспільства, що продемонструвало на початковому етапі конфлікту потужну громадську згуртованість, свідченням чого стало формування чисельних добровольчих військових підрозділів, загонів територіальної оборони, швидке розгортання діяльності волонтерських організацій, доброчинних установ і благодійницьких осередків, які переймалися питаннями нівеляції негативних наслідків гуманітарної катастрофи, спричиненої наслідками воєнного протистояння.

Варто відзначити той факт, що природа війни як феномену визначається широким ступенем застосування насильства, що виступає в якості дієвого засобу примушення противника до виконання волі суб'єкту конфлікту, руйнування ворожих тактичних і стратегічних задумів і планів, що відзначав ще на початку ХІХ століття в своїх класичних працях відомий теоретик війни К. Клаузевиць [1, с. 8-9].

Насильство, за академічним визначенням, є навмисною дією, спрямованою на знищення чи завдання шкоди людям і здійснюється поза їх волею [2, с. 386-387]. Варто відзначити ту обставину, що війна актуалізує й змістовно розширює практику широкого системного використання насильства у всій його повноті (фізичне, економічне, психологічне), прагнучи досягти визначеної цілі. Зокрема, саме насильство розглядається у суспільній царині як необхідний та дієвий інструмент реалізації відповідної стратегії дій, що не має більш ефективної та дієвої альтернативи.

Інтенсифікація збройного протистояння детермінує й певні трансформації в психо-емоційній царині колективної свідомості українського суспільства. За К. Клаузевицем війна породжує ворожі почуття та ненависть до противника як відповідну реакцію на його мілітарні задуми, агресивні наміри та воєнні дії [1, с. 8]. На значне посилення цих почуттів та психоемоційних реакцій впливають зміни суспільно-політичної, економічної ситуації як в середині країни, регіону, так й світу в цілому.

Загальна ескалація воєнного конфлікту розширює сферу практичного використання насильства, що супроводжується посиленням агресії як відповідного фізичного та вербального стану поведінки людини, спричиненого вибуховими емоціями, які слабо контролюються розумом та волею.

Вітчизняні засоби масової інформації відзначають певне експонентне зростання агресії в українському соціумі, що безумовно, є відображенням нових реалій воєнного життя та сьогоденної буденності, наочним свідченням зміни для значної кількості громадян їх соціальних ролей в суспільстві, звичного способу життя, що супроводжується розірванням родинних та дружніх стосунків, кардинальною професійною перекваліфікацією, іноді втратою місця роботи та проживання.

Ці обставини та реалії сучасного суспільного життя певною мірою

стимулюють посилення в сучасному українському соціумі відчуття тривожності, неспокою, неспроможності раціонально прогнозувати та планувати власне майбутнє. Дані чинники в умовах воєнного конфлікту стають одним з вагомих компонентів та джерел творення перманентного стрессового стану, який в негативний спосіб впливає на психіку окремої особистості та суспільства в цілому.

Саме вони істотним чином генерують посилення проявів агресії в поведінці особи, що в кінцевому підсумку здійснює свій вплив на соціум, в якому фіксується зростання маргіналізації та девіацій, що можуть набувати масового характеру.

Агресія виступає як закономірний результат та наслідок потужного емоційного стресу, зумовленого сильним почуттям гніву як природної психоемоційної реакції на зовнішні подразники, серед яких перше місце посідає війна [3, р. 229]. Таким чином, війна як суспільно-політичний феномен та кризове явище соціального та політичного життя є потужним провокатором агресії, стимулюючи експонентне зростання спалахів насильства в повсякденному житті.

Відповідно до сучасного теоретичного спадку прийнято вважати, що агресія продукується й фрустрацією. Остання розглядається здебільшого як неспроможність окремої особистості досягти визначених цілей та намірів, що призводить до розчарування, посилюючи дію негативних емоцій та стимулюючи створення реального підґрунтя для виникнення агресії та імпульсивних дій, які позначаються на поведінці людини, що набуває девіантного характеру [3, р. 229-230].

Фрустрація масово поширюється в суспільстві в той час, коли через обставини війни розсіюються певні сподівання та ілюзії населення на швидке досягнення цілей конфлікту – миру або масштабних військово-політичних успіхів, які його зумовлюють, примушуючи противника відмовитись від подальшої реалізації своїх далекосяжних політико-мілітарних планів та дій.

Соціальне середовище, яке відчуває постійне стресове навантаження та фрустрацію, поступово починає адаптуватися до нових умов та реалій життя під час війни. Даний процес визначається перманентною трансформацією традиційної моделі поведінки, що ґрунтується на звичних морально-етичних імперативах та нормативах, вносячи до них елементи сталої агресії та зумовлених нею девіацій, які починають розглядатися як позанормові, доцільність використання яких спрямована проти ворога або опонента. Досить часто через індивідуальні особливості в свідомості суб'єкта відбувається ототожнення опонента з ворогом, що є не одним й тим самим, провокуючи зростання агресії та насильства в самому суспільстві, свідками чого ми стали в останній час, коли законослухняні в минулому громадяни вчинили серію збройних атак в громадських місцях – фрустаційно реагуючи на уявні перешкоди, які вони пов'язували з конкретними особами, що набували в їх свідомості статусу не опонента, а військового противника, який підлягає

знищенню.

Небезпека таких випадків полягає в тому, що вони стають прикладами для копіювання агресивної моделі поведінки, яка в свою чергу сприяє тиражуванню та інтенсивному поширенню агресії в соціальному житті, провокуючи все нові й нові спалахи насильства там, де вони до цього часу мали одиничний або спорадичний характер, що було здебільшого зумовлено наявністю психічних розладів у правопорушників.

У новій для себе ситуації соціальної реальності люди набувають й певного нового досвіду життя та соціальної адаптації, що також сприяє зростанню агресивності в цілому. Особливо це проявляється під час демонстрації «атакуючої поведінки», де суб'єкт намагається нав'язати свою волю або домінантне становище опоненту або оточуючому його соціальному середовищу. Тригером агресивної поведінки можуть бути нестерпні умови існування, зумовлені сталим емоційним або середовищним дискомфортом, що викликає у суб'єкта злість та роздратування [3, 229-234]. Таким чином дискомфортні умови є підставою для демонстрації агресії-відповіді. Остання де-факто сприймається як своєрідна реакція, що максимально повно відповідає архаїчному морально-етичному принципу таліону, зміст якого зводиться до засадничої старозаповітної формули поведінки «око за око, зуб за зуб», що є по своїй суті своєрідною програмою компенсації за отримані в результаті спрямованої агресії психологічні або фізичні травми, нанесені опонентом.

Певною мірою на стан зростання агресивності в українському суспільстві впливають не контрольовані та нецензуровані засоби масової інформації. Насамперед йдеться про різноманітні інтернет ресурси та телеграм-канали, які переслідуючи власні комерційні інтереси, ретранслюють та масово поширюють в інформаційному громадському просторі документальні сцени насильства, що певною мірою також впливає на стан зростання агресії в соціальному середовищі.

Беручи до уваги наявні теоретичні підходи, результати практичної діяльності військових та соціальних психологів, філософів, соціологів в царині вивчення суспільства та його психологічного стану в умовах війни, ми можемо констатувати той факт, що одним з магістральних завдань для українського суспільства на даному етапі воєнного конфлікту є організація профілактики, цілеспрямованої системної роботи з проявами агресії в громадському цивільному просторі, прищеплення особистості здатності критичного мислення, підвищення рівня самоконтролю за власним психоемоційним станом, раціонального усвідомлення невідворотності карної відповідальності за неадекватні прояви агресії, посилення стійкості до стресогенних чинників, формування витримки та мужності – якостей особистості, які здатні подолати відчуття невпевненості та страху, які провокують агресію.

Список використаних джерел:

1. Клаузевіц фон Карл. Природа війни. Київ : ТОВ «Видавництво «Віват»», 2018. 414 с.
2. Філософія політики. Короткий енциклопедичний словник. Київ : Видавництво «Знання України», 2002. 669 с.
3. Myers David. Social Psychology. 7 th edition. McGraw-Hill, 2002. 588p.

Тарас МАКСИМ'ЯК
аспірант кафедри філософії
Навчально наукового інституту
філософії та соціальної політики
Українського державного
університету імені
Михайла Драгоманова

**СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ІНСТРУМЕНТ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

На сьогоднішній день соціальні мережі мають величезний вплив на формування громадської думки. Через алгоритми, що визначають, які новини користувач бачить першими, може відбуватися ненавмисне або навмисне спотворення інформаційного поля. Це створює «фільтровані бульбашки», де користувачі отримують лише ту інформацію, яка відповідає їхнім поглядам або інтересам. Це може призводити до поляризації суспільства. Не рідко в побутових розмовах можна почути вираз на кшталт «всі новини про це пишуть», хоча насправді «всі» у кожної людини свої і сформований на основі попередніх матеріалів на яких затримував свою увагу користувач, або ставив їй відмітку «подобається». Таким чином, поступово користувач сформував для себе рафіновану бульбашку однотипних новин котрі, будуть лише підтверджувати власні погляди користувача. Якщо шукати і вподобати публікації про пласку планету, то алгоритм соціальної мережі буде видавати все більше і більше матеріалів, котрі підтверджують гіпотезу пласкої Землі.

Кожна соціальна мережа зацікавлена затримати користувача в своїх тенетах на як умога довший час, тому вони починають «догоджати» користувачу, надаючи інформацію яка буде підтверджувати його погляди на світ, щоб він себе почував правим. Надаючи матеріали котрі будуть протирічити переконанням користувача, алгоритми збільшує ризик «поганого досвіду» користувача. Простіше кажучи, йому не сподобається прочитане і він захоче перейти на іншу соціальну платформу в пошуках «кращих» новина. В реальності не кращих, а ті які більше подобаються користувачу.